

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

A development of learning management model for developing quality of learner leading to moral, wisdom, and learning society

ชื่อนักวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้ววูไร

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2554

ประเภทของงานวิจัย

หลักสูตรและการเรียนรู้

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และเพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แบบพหุกรณีด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นใช้แนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวพระบรมราโชวาท ที่เน้นว่าการให้การศึกษาจะต้องช่วยให้บุคคลค้นพบวิธีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสม ไปสู่ความเจริญและความสุขตามอัตภาพและการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญา นิยมตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ และใช้แนวคิดของรูปแบบการสอนและหลักการนำเสนอรูปแบบการสอนของจอยส์และเวลล์ องค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบฯ แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาหลักการของรูปแบบฯ หลักการของรูปแบบฯ วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ เนื้อหา/สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบฯ : ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระบบสังคม หลักปฏิบัติสัมพันธ์ ระบบสนับสนุน ผลที่เกิดกับผู้เรียน และการนำรูปแบบฯ ไปใช้ ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทั้งนักวิชาการ ศึกษาในเทศก์ และครูจำนวน 9 คน พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพดีและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับการปฏิรูป

กระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนโดยองค์รวมทั้งด้านคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ผลการทดลองใช้พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

2. ผลการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแบบพหุกรณีพบว่า

2.1 กรณีการใช้กับระดับอุดมศึกษา กับนักศึกษาครู พบว่า การเรียนโดยใช้หลักการของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นช่วยให้นักศึกษาร้อยละ 80 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ร้อยละ 80 ขึ้นไป สามารถเขียนแผนผังความคิด สามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างน่าสนใจและเข้าใจง่าย อธิบายเนื้อหาได้ละเอียดต่อเนื่องชัดเจน และโดยภาพรวมมีพฤติกรรมความรับผิดชอบในระดับปานกลาง กรณีการใช้กับนักศึกษาพยาบาล พบว่า ผู้สอนและนักศึกษาประเมินว่า นักศึกษาแสดงพฤติกรรมจริยธรรมความเอื้ออาทรด้านการรู้จักบุคคลในครอบครัวในฐานะบุคคลคนหนึ่งในระดับมาก และนักศึกษาสามารถเขียนรายงานสุขภาพครอบครัวในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลได้ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.2 กรณีการใช้กับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ พบว่า ด้านความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่สามารถบันทึกองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งสำคัญสำหรับใช้สร้างผลงานได้ครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ ด้านการปฏิบัติ พบว่านักเรียนทุกคนสามารถปฏิบัติการสร้างชิ้นงานตามเทคนิคการแต่งภาพที่เรียนได้ทุกเรื่อง มีผลสำเร็จของชิ้นงานอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ “ดีมาก” เป็นส่วนใหญ่ ด้านคุณธรรมความมีวินัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่แสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการมีวินัย ด้านความพร้อมในการเรียน ด้านการควบคุมตนเอง และด้านการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” การประเมินพฤติกรรมความมีวินัยระดับการปฏิบัติ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงการมีวินัยในการศึกษาเล่าเรียน อยู่ในระดับ “3” คือปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ กรณีการใช้กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนจำนวน ร้อยละ 80 มีความรู้และทักษะการสื่อสารการพูดผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมด้านความกตัญญู ความมีน้ำใจและจิตอนุรักษ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และกรณีการใช้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนสามารถสรุปผังความคิดในเรื่องที่เรียนได้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ศาสนาของเราที่รู้จัก หลังเรียนร้อยละ 86.30 มีพฤติกรรมความมีวินัยการทำงานและส่งงานหลังเรียนในระดับดี รู้จักการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือครูและเพื่อนเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีทักษะในการนำเสนอผลงานได้คล่องแคล่วกว่าเดิมและมีความสุขสนุกสนานในการเรียน

2.3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงด้านการศึกษจำนวน 3 คน พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมดีมาก แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มรายละเอียดและปรับรายละเอียดบางประการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมมากขึ้น

📄 คำสำคัญ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ , คุณภาพผู้เรียน , สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

📄 ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) (อ้างอิงจากhttp://www.nrct.net/downloads/031106social_andeconomicplan10.pdf) โดยมีสาระสำคัญดังนี้ ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรับเปลี่ยนเร็ว และสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เหมาะสม โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม และเสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง และเป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชน

และสังคมไทย ตลอดจนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลก ได้อย่างมีเกียรติภูมิและมีศักดิ์ศรี โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับ 1) การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการพร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2) การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข โดยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึง สร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย นำอยู่ บนพื้นฐานของความยุติธรรมในสังคม เสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมแบบบูรณาการ และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง และความตระหนักถึงคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อลดความขัดแย้ง

แต่จากการวิเคราะห์ถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่าการจัดการเรียนการสอนยังไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างพลังความสามารถของแต่ละบุคคลให้เจริญงอกงาม เต็มความสามารถ เนื่องจากการเรียนการสอนมุ่งถ่ายทอดเนื้อหา ไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ครูขาดแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในการนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นการพัฒนากระบวนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกระดับจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะบุคคลที่พึงประสงค์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าว โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) พัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจดีงาม มีสำนึกสาธารณะ มีสติปัญญา เพิ่มพูนความรู้และทักษะให้แก่แรงงาน เร่งผลิตนักวิทยาศาสตร์/นักวิจัย และจัดการองค์ความรู้ท้องถิ่นและสมัยใหม่ 2) เสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้แข็งแรง โดยพัฒนาระบบการรักษา ควบคู่กับการป้องกัน และฟื้นฟูร่างกาย/จิตใจ ส่งเสริมการบริโภคที่ปลอดภัย ใช้สมุนไพร ภูมิปัญญาไทยร่วมกับเทคโนโลยีสะอาดในการผลิต ลดละเลิกพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ 3) เสริมสร้างคนไทยอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข โดยสร้างครอบครัวให้เข้มแข็ง สร้างหลักประกันที่มั่นคงให้ประชาชนด้านอาชีพ สวัสดิการสังคม การออม การดำรงชีวิตที่ปลอดภัยสงบสุข รวมทั้งขยายบริการสังคมแก่ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [http:// www.nesdb.go.th](http://www.nesdb.go.th)) นอกจากนี้ควรได้เชื่อมโยงการพัฒนาคุณภาพไปสู่ หลักที่ 1 คุณลักษณะบุคคลที่พึงประสงค์ (4 ร) ตามสัจตศิลา หลักเจ็ดประการสำหรับการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยรองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และคณะ (2549) คือ คุณลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์ในเศรษฐกิจฐานความรู้จำเป็นต้องรู้จักคิดวิเคราะห์ มั่นใจตนเอง กระตือรือร้นและตามทันโลก พร้อมทั้งเป็นผู้ผลิต ผู้สร้าง ได้อย่างดีและต้องสร้างให้ได้คุณภาพแข่งขันกับโลกได้ แต่ทั้งคำนึงถึงความเป็นไทยด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ร คือ 1. รู้ทันรู้นำโลก (Smart Consumer) มีคุณลักษณะดังนี้ 1.1 ทักษะในการแสวงหา/คัดสรร/สร้างองค์ความรู้ 1.2 ทักษะการใช้และจัดการความรู้ 1.3 ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1.4 ทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา 1.5 ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร 2. เรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญปฏิบัติ (Breakthrough Thinkers) มีคุณลักษณะดังนี้ 2.1 การคิดใหม่/การคิดสร้างสรรค์/การคิดแจ้งแทงตลอด 2.2 จิตมุ่งคุณภาพ มาตรฐานและความเป็นเลิศ 3. รวมพลังสร้างสรรค์สังคม (Social Concern) มีคุณลักษณะดังนี้ 3.1 การทำงานแบบร่วมมือเป็นทีมและสร้างเครือข่าย 3.2 การบริหารจัดการ 3.3 การแข่งขัน/อดทน/สู้สิ่งยาก 3.4 การเห็นแก่ส่วนรวมเป็นธรรมและยั่งยืน 4. รักชีวิตนธรรมไทย ใฝ่สันติ (Thai Pride) มีคุณลักษณะดังนี้ 4.1 มีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม 4.2 รักความเป็นไทย 4.3 มีทักษะการวางตนในสังคมได้ดี

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Model) เป็นแบบแผนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการจัดเป็นระบบอย่างสัมพันธ์และสอดคล้องกับทฤษฎี/หลักการเรียนรู้/หลักการสอนที่รูปแบบนั้นยึดถือ มีลักษณะเฉพาะนำไปสู่การบรรลุตาม

จุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบ ได้รับการพิสูจน์ ทดสอบว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบอย่างมีประสิทธิภาพ การให้ได้มาซึ่งรูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้นั้นไม่อาจกระทำและรวบรวมได้เพียงแต่ศึกษาจากเอกสารหรืองานวิจัยใดๆ เท่านั้น แต่จะต้องมีกระบวนการของการวิจัยและพัฒนาที่เป็นระบบเพื่อที่จะกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ ตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่กระบวนการพัฒนาปรับเปลี่ยนสู่ความพอเพียงด้วยเงื่อนไขให้เกิดความรอบรู้ในตัวคน ในหลักวิชา รอบคอบ ระมัดระวัง ด้วยคุณธรรมแห่งความซื่อสัตย์ สุจริต และความเพียร ด้วยความอดทน ขยันหมั่นเพียรและมีสติ เพื่อให้เป็นผู้ที่อยู่ด้วยความพอประมาณ แบบมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิตไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง ด้วยการสร้างสมดุล มั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง อันเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

วิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่างรูปแบบฯ แล้วทำการระดมความคิดจากนักการศึกษา 2 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) และใช้กลุ่มสัมภาษณ์ (focus group interview) ครูและศึกษานิเทศก์ผู้มีประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ 7 คน ปรับปรุงรูปแบบฯ และนำไปทดลองใช้ (Try out) ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ วิเคราะห์ผลการดำเนินการ แล้วนำมาปรับปรุงรูปแบบฯ ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแบบพหุกรณีในโรงเรียนลักษณะต่างๆ และระดับอุดมศึกษา ดำเนินการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาประชุมสร้างความเข้าใจร่วมกันในการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการใช้ในระดับบอุดมศึกษา 2 กรณีตัวอย่าง กับนักศึกษาครูและนักศึกษาพยาบาล ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ โรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนระดับประถมศึกษาศึกษาการพัฒนาผู้เรียนให้ครอบคลุมทั้งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ นำผลที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แล้วประเมินตรวจสอบความตรงในเชิงทฤษฎีที่จะนำไปสู่การผลักดันใช้ในระดับบกว้างด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 3 คน ปรับปรุงรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้มีคุณภาพทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเผยแพร่การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นใช้แนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวพระบรมราโชวาท ที่เน้นว่าการให้การศึกษาจะต้องช่วยให้บุคคลค้นพบวิธีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เหมาะสม ไปสู่ความเจริญและความสุขตามอัตภาพ และการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิ

ปัญญานิยมตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีทฤษฎีประมวลสารสนเทศ และใช้แนวคิดของรูปแบบการสอนและหลักการนำเสนอรูปแบบการสอนของจอยส์และเวลล์ โดยมีวัตถุประสงค์ของรูปแบบเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะดี โดยเป็นผู้มีคุณธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เก่งโดยเป็นผู้มีภูมิปัญญาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีทักษะที่ส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และมีความสุขโดยเป็นผู้มีกระบวนการเรียนรู้และมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดย มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และความใฝ่รู้

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ เป็น 5 ขั้นตอน ที่เรียกว่า “PACCA Model” ประกอบด้วย

1. ขั้นเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ (Preparing: P)
2. ขั้นเรียนรู้สิ่งใหม่โดยเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วฝึกปฏิบัติ (Active Linked Learning: A)
3. ขั้นสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Critical Reflection: C)
4. ขั้นสร้างและจัดระบบความรู้ (Constructing and Organizing Knowledge: C)
5. ขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ (Assessing and Applying: A)

ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทั้งนักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และครูจำนวน 9 คน พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพดีและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนโดยองค์รวมทั้งด้านคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

2. ผลการทดลองใช้และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นแบบพหุกรณี พบว่า

2.1 กรณีการใช้กับระดับอุดมศึกษา กับนักศึกษาครู พบว่า การเรียนโดยใช้หลักการของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นช่วยให้นักศึกษาร้อยละ 80 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ร้อยละ 80 ขึ้นไป สามารถเขียนแผนผังความคิด สามารถนำเสนอเนื้อหาได้อย่างน่าสนใจและเข้าใจง่าย อธิบายเนื้อหาได้ละเอียดต่อเนื่องชัดเจน และโดยภาพรวมมีพฤติกรรมความรับผิดชอบในระดับปานกลาง กรณีการใช้กับนักศึกษาพยาบาล พบว่า ผู้สอนและนักศึกษาประเมินว่า นักศึกษาแสดงพฤติกรรมจริยธรรมความเอื้ออาทรด้านการรู้จักบุคคลในครอบครัวในฐานะบุคคลคนหนึ่งในระดับมาก และนักศึกษาสามารถเขียนรายงานสุขภาพครอบครัวในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลได้ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.2 กรณีการใช้กับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พบว่า ด้านความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่ สามารถบันทึกองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งสำคัญสำหรับใช้สร้างผลงานได้ครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ด้านการปฏิบัติ พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถปฏิบัติการสร้างชิ้นงานตามเทคนิคการแต่งภาพที่เรียนได้ทุกเรื่อง มีผลสำเร็จของชิ้นงานอยู่ในเกณฑ์คุณภาพ “ดีมาก” เป็นส่วนใหญ่ ด้านคุณธรรมความมีวินัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่แสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการมีวินัย ด้านความพร้อมในการเรียนอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ร้อยละ 84.50 ด้านการควบคุมตนเอง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ร้อยละ 76.00 ส่วนด้านการพัฒนาตนเองส่วนใหญ่อยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ร้อยละ 82.00 การประเมินพฤติกรรมความมีวินัยระดับการปฏิบัติ จากผู้ประเมิน 3 ส่วน คือ ครูผู้สอน นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมิน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงการมีวินัยในการศึกษาเล่าเรียนอยู่ในระดับ “3” คือปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ กรณีการใช้กับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะการสื่อสาร และคุณธรรมตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนักเรียนจำนวน ร้อยละ 80 มีความรู้และทักษะการสื่อสารการพูด ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรมด้านความกตัญญู ความมี

น้ำใจและจิตอนุรักษ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และกรณีการใช้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษาพบว่า นักเรียนสามารถสรุปฝั่งความคิดในเรื่องที่เรียนได้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ศาสนาของเราที่รู้จัก หลังเรียนร้อยละ 86.30 มีพฤติกรรมความมีวินัยการทำงานและส่งงานหลังเรียนในระดับดี รู้จักการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือครูและเพื่อนเพิ่มขึ้น ตลอดจนมีทักษะในการนำเสนอผลงานได้คล่องแคล่วกว่าเดิมและมีความสุขสนุกสนานในการเรียน

2.3 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงด้านการศึกษาจำนวน 3 คนพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมเป็นอย่างดี แต่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มรายละเอียดด้านทฤษฎีการเรียนรู้ประมวลสารสนเทศ และเน้นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นใช้แนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลฯ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธิปัญญานิยมตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ องค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบฯ แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาหลักการของรูปแบบฯ หลักการของรูปแบบฯ วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ เนื้อหา/สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบฯ หรือขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็น 5 ขั้นตอน ที่เรียกว่า “PACCA Model” ประกอบด้วยขั้นเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ ขั้นเรียนรู้สิ่งใหม่โดยเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วฝึกปฏิบัติ ขั้นสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นสร้างและจัดระบบความรู้ และขั้นประเมินผลและประยุกต์ใช้ระบบสังคม หลักปฏิสัมพันธ์ ระบบสนับสนุน ผลที่เกิดกับผู้เรียน และการนำรูปแบบฯ ไปใช้ ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาทั้งนักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และครูจำนวน 9 คน พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพดีและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนโดยองค์รวมทั้งด้านคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ผลการทดลองใช้พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้าน คุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ได้ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่สังคมแห่งคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้เป็นไปตามแนวทางเดียวกับผลการพัฒนารูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่พบว่า รูปแบบการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีหลักการสำคัญที่เป็นการจัดการศึกษาที่ใช้ผลลัพธ์เป็นฐาน (Outcome-Based Education) และการจัดหลักสูตรที่ใช้ผลลัพธ์เป็นฐาน (Outcome-Based Curriculum) โดยกำหนดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกว่าตนเองเรียนแล้วบรรลุผลลัพธ์ขณะจบการศึกษาได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นความหลากหลายในการนำไปปฏิบัติ มุ่งยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้ โดยมีการผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน เพื่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (วาริรัตน์ แก้ววโร เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย ซาดา กลิ่นเจริญ และสมชาย ธีธัญกุล, 2546) ผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ให้ผลทำนองเดียวกับผลของการนำกลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนจังหวัดนครสวรรค์และอุทัยธานีโดยใช้เครือข่ายวิจัยการศึกษา ที่พบว่าหลังการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะและกลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน โดยภาพรวมมีจำนวนนักเรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสังคมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับดีเพิ่มขึ้น และจำนวน

นักเรียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับพอใช้และระดับปรับปรุงมีจำนวนลดลง ครูมีงานวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน (วาริรัตน์ แก้วอุไร รุจโรจน์ แก้วอุไร ปกรณ์ ประจัญบาน สิริรักษา กิจเกื้อกุล และวิเชียร อ่างรังโสสถิตสกุล, 2552)

📄 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันทุกฝ่ายอย่างแท้จริงจึงจะทำให้การปฏิบัติบรรลุตามจุดมุ่งหมายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นปัจจัยสำคัญระดับโรงเรียน คือ ผู้บริหาร รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร และผู้นำทางการศึกษาที่มีบทบาทและหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะต้องใช้ศักยภาพของบทบาทหน้าที่ในการสร้างวิสัยทัศน์ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งการสร้างความรู้เข้าใจในตัวผู้เรียน แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้และแนวทางการนิเทศแบบกัลยาณมิตร รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน กำหนดมาตรการในการนำแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนิเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

2. ควรมีระบบกำกับ ติดตาม ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทุกคนจัดกระบวนการเรียนรู้โดยกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นจุดสำคัญของการเรียนรู้ ตามความสนใจ ความถนัด ความต้องการและมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน และให้ความสำคัญกับปัจจัยเสริมด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งชุมชน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดกระบวนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง จากการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และผ่านการวัดและประเมินผลที่เน้นสภาพจริง สอดคล้องกับวิถีชีวิต

3. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนจะต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมของนักเรียน และจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง

4. การเปลี่ยนผ่านการศึกษาที่จะเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างสูงสุดควรเป็นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งองค์กร